

Đèn lồng phố Hội

Bích Loan

Xưa nay, nói đến làng nghề Hội An người ta thường nói đến gốm Thanh Hà, làng mộc Kim Bồng, ít ai nói đến nghề làm đèn lồng. Song những năm gần đây, ở Hội An, nghề làm đèn lồng rất phát triển và thu hút nhiều lao động. Người Hội An rất tự hào về những chiếc đèn lồng do chính tay mình làm nên bởi chúng đơn giản, dễ làm, chỉ cần chịu khó. Người được coi là "ông tổ" nghề làm đèn lồng ở Hội An có tên là Xã Đường, khi đó gọi là thợ mã, chuyên làm đầu lân, lồng đèn trong những đêm hội hay trong các cuộc thi đấu xỏ, thi đèn kéo quân.

Đèn lồng là biểu trưng của Hội An, vì thế các nghệ nhân ở đây thiết kế nhiều mẫu hình dáng và kích cỡ khác nhau: có chiếc tròn như quả bí, hình bát giác, lục giác, có chiếc hình bầu dục, hình quả ớt, hình củ tỏi, giản đơn đến những chiếc đèn kéo

quân, hình rồng, hình con cá với màu sắc cũng khá phong phú. Mỗi hình dáng, màu sắc mang những ý nghĩa khác nhau tùy vào mục đích sử dụng: lồng đèn thờ hình tròn được trang trí bằng chữ Hán Nôm, ghi tên họ tộc, lồng đèn treo ngày Tết có 3 chữ chúc phúc - lộc - thọ, và hình cảnh mai, con hạc, có loại lồng đèn treo thành chuỗi trên ghi câu đối treo trước hiên nhà.

Thế nhưng ít ai biết rằng, để có được những chiếc lồng đèn tuyệt diệu đó, những nghệ nhân phố Hội đã tiêu tốn không ít công sức. Để làm đèn, việc đầu tiên là tạo khung. Khung làm bằng tre già, nan tre sau khi vót xong phải được ngâm vào nước muối từ 10 đến 15 ngày để chống mối, một hoặc đun sôi độ 5 phút cho dẻo thì mới dùng được, sau đó phơi khô, vót mỏng tùy theo kích cỡ của loại đèn. Khó nhất là khi uốn tre để tạo khung. Để có chiếc lồng đèn tròn trịa và cân đối đòi hỏi ở người thợ lồng kiên trì và sự khéo léo khi uốn tre. Tiếp đến là dán lồng. Nguyên liệu để dán là vải và keo tổng hợp. Vải được dùng phải là vải xoa hoặc lụa tơ tằm, có độ dai để khi căng không bị giãn, rách và người thợ căng vải cần có kỹ thuật để thẳng góc ở những đoạn cong. Chiếc lồng đèn được định hình. Tuy nhiên, để có được một chiếc lồng đèn hoàn mỹ với tất cả yếu tố kỹ thuật và mỹ thuật của nó. Một công việc hết sức quan trọng nữa là vẽ trang trí mà hiện nay ở Hội An còn rất ít nghệ nhân có thể vẽ được đến độ thẩm mỹ cao. Ông Văn Công Lý một nghệ nhân chuyên vẽ đèn lồng cho biết: "Điều quan trọng khi vẽ trang trí đèn lồng là phải tạo được cái hồn cho nó". Với chất liệu màu là sơn Bạch Tuyết và bằng những ý tưởng độc đáo, những chiếc lồng đèn sau khi trang trí đã thực sự là những tác phẩm nghệ thuật đặc sắc.

Những chiếc lồng đèn đã trở thành món quà lưu niệm mang một dáng dấp rất riêng của đô thị cổ Hội An không thể thiếu được với khách thập phương từng một lần được đến đây. Đèn lồng đã góp phần làm giàu thêm danh mục sản phẩm du lịch ở phố cổ Hội An.

Đèn lồng đã được xuất sang Úc trên 30.000 chiếc, ngoài ra còn bán đi Hà Nội, thành phố Hồ Chí Minh.

Theo qui định của Ủy ban thị xã, tất cả các hộ dân đều thắp đèn lồng trong "Đêm phố cổ" (14 âm lịch hàng tháng). Đêm mười bốn, trăng treo đỉnh đầu. ánh trăng vàng vạc soi xuống sông Thu Bồn. Khu phố cổ Hội An như sống lại những năm tháng ở thế kỷ 16-17. Trước cửa nhà nào cũng treo đèn lồng và trong nhà chỉ dùng ánh sáng bằng nến. Xe đạp, xe máy không đi trong phố cổ đêm hội. Trên sông Thu Bồn, thuyền, ghe xếp vào nơi quy định. Mặt nước thả hoa đăng, thuyền văn hoá neo đậu nơi bờ sông dập dềnh sóng biển cùng tiếng hát dân ca Trung Trung Bộ khi trăm khi bóng của các nghệ sĩ không chuyên làm cho Hội An như bừng sống dậy những năm tháng xa xưa.

Đèn lồng treo cửa là nét đẹp của Hội An. Người Hội An cho rằng, chỉ dùng đủ ánh sáng trong sinh hoạt gia đình, không làm mất vẻ đẹp thuần khiết của ánh trăng cho nên mỗi nhà chỉ thắp đèn lồng hay chỉ có ánh sáng của mấy ngọn nến. Ai đã từng đến Hội An vào những "Đêm phố cổ" sẽ không thể quên được cái cảm giác huyền ảo như thực như mơ được tạo bởi hàng ngàn chiếc đèn lồng treo trước hiên nhà dọc các con phố. Ánh đèn lung linh đưa bước chân lữ khách lạc vào dĩ vãng của một Hội An sầm uất và cường thịnh mấy trăm năm về trước. Ngoài những "Đêm phố cổ" định kỳ, vào các ngày lễ, Tết khi những chiếc đèn lồng đủ màu sắc lung linh trên các ngã đường thì dường như ai cũng cảm thấy Hội An đẹp hơn và đáng yêu hơn.